

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode
Croatian Society for Bird and Nature Protection
Gundulićeva 19a; HR-31000 Osijek; www.ptice.hr
tel: +385 31 202 796; Mobilni: +385 95 909 87 53

Primjedbe na Stratešku studiju za Državni prostorni plan za područje HE Mokrice

U ime Hrvatskog društva za zaštitu ptica i prirode dostavljamo slijedeće primjedbe na Stratešku studiju za državni prostorni plan za područje HE Mokrice (Slovenija):

Primjedbe vezane uz proceduru sudjelovanja javnosti

Osnovna primjedba vezana uz proceduru sudjelovanja javnosti odnosi se na činjenicu da je većina popratnih dokumenata navedena na stranicama Ministarstva zaštite prirode i okoliša¹ (strateška studija, državni prostorni plan i prilog) na slovenskom jeziku. Jedino je ne-tehnički sažetak preveden na hrvatski jezik. Smatramo da je time bitno umanjena mogućnost sudjelovanja zainteresirane javnosti u ovoj raspravi jer većina hrvatskih građana nije dužna poznavati ovaj jezik, niti je on globalno poznat kao npr. engleski. Korištenje slovenskog jezika, kao jezika nacionalne manjine u Hrvatskoj, podliježe potpisanim međudržavnim sporazumima i predstavlja ustavnom zagwarantirana prava nacionalnih manjina. Međutim, nizvodni utjecaj navedene planirane akumulacije i hidroelektrane je znatno veći od pograničnog područja sa Slovenijom, te zahvaća područja u kojima slovenska nacionalna manjina nije prisutna i gdje lokalno stanovništvo ne poznaje taj jezik.

Stoga smatramo da je tijelo koje provodi postupak strateške procjene utjecaja plana i programa na okoliš (u ovom slučaju nadležno Ministarstvo za zaštitu prirode i okoliša) od slovenske strane trebalo osigurati dostavu svih navedenih dokumenata na hrvatskom (ili barem engleskom jeziku) prije početka provedbe javnog uvida, kako bi hrvatska javnost mogla u cijelosti procijeniti kvalitetu navedenih dokumenata i donijeti svoj sud.

Primjedbe vezane uz Stratešku studiju za državni prostorni plan za područje HE Mokrice (Slovenija)

Ključni problem rijeke Save predstavlja nedostatak vučenog sedimenta i ledbećeg nanosa, kao posljedica izgradnje uzvodnih akumulacija (14 od planiranih 16 je izgrađeno ili u izgradnji) koje služe kao „klopka za sediment“ i regulacija obala koje sprječavaju bočnu eroziju i prinos dodatnog nanosa. Kao posljedica nedostatka sedimenta javlja se pojava erozije dna i ukopavanje rijeke u vlastito korito tj. posljedično snižavanje razina nadzemnih i podzemnih voda, kako u samoj rijeci tako i u području njenog hidrološkog utjecaja duž zaobalja i poplavnog područja. Stoga je nizvodno od postojećih akumulacija prisutna erozija dna, kako u Sloveniji, tako i u Hrvatskoj, koja doprinosi narušavanju i degradaciji postojećeg ekološkog stanja vodotoka.

¹ <http://www.mzoip.hr/default.aspx?id=13154>

Iz predložene studije je evidentno da ova problematika nije uopće dovoljno istražena, niti su istražene prekogranične posljedice, o čemu svjedoče slijedeći navodi:

„Godišnja količina sedimenta na području akumulacije obradit će se u posebnoj studiji. U danom trenutku možemo govoriti samo o grubim procjenama koje se temelje na rezultatima mjerenja sedimenta u postojećim akumulacijama (Ptujsko jezero); dok je količina očekivanoga sedimenta za akumulacijsko jezero HE Mokrice izračunata tek proporcionalno s obzirom na veličinu površine.“ (pri čemu se Ptujsko jezero nalazi na Dravi tj. u potpuno drugom hidrološkom sustavu)

„Branu HE Mokrice će od državne granice Republike Hrvatske biti udaljena cca. 400 m. Prekogranični utjecaj HE Mokrice na transport riječnog taloga te režim odvodnje u velikoj mjeri ovise o izgradnji narednog stupnja hidroenergetskog korištenja nizvodno na hrvatskoj strani.“

„Procjena OP je da će s obzirom na postojeće stanje, tj. već 4 izgrađene HE Donjoj Savi, utjecaj HE Mokrice biti zanemariv na nanošenje šljunka i erozijske procese. Pritom OP preuzima (studija Taloz i akumulacijama lanca HE na rijeci Savi, Geateh d.o.o., VGB Maribor d.o.o., DHD d.o.o., ERICO d.o.o., Kostak d.d., 2012.) da postoji znatan utjecaj postojećih HE i ostalih pregrada u Savi na nanošenje šljunka.“

„Podatke o šljunkovitosti Save možemo iščitati iz studije Vodograđevinskog laboratorija iz Ljubljane iz 1968. godine, koji je obuhvatio mjerenja šljunčanih opterećenja nekih akumulacijskih jezera, te teoretske izračune. Novije podatke s terena nije moguće dobiti jer ih jednostavno nema, dostupni su samo teoretski modeli.“

„Produbljenje će zbog smanjenja nagiba dna korita i veće dubine te posljedično manje brzine toka smanjiti erozijski potencijal Save, a zato se nakon izgradnje HE Mokrice ne očekuje dodatno produbljivanje korita zbog erozije. Nakon izgradnje HE Podsused, uspostavom akumulacije će se dodatno smanjiti erozijski potencijal.“

Iz predložene studije (tablica 7., str. 30) je također evidentno da podaci o „nanesenom talogu“ ne postoje, ali se procjenjuje da će se „smanjiti s obzirom na postojeće stanje do 50%“. Ovakav pristup problematici nedostatka sedimenta i eroziji dna smatramo jednostavno šarlatanskim.

Vrlo je interesantno da autori studije očekuju smanjenje prekograničnog utjecaja na temelju nepostojećih objekata (npr. HE Podsused) za koje nije izvjesno da će se ikada izgraditi.

Studija uopće nije obradila prekogranični utjecaj zahvata na prirodne vrijednosti Republike Hrvatske nizvodno od zahvata što se ogleda u slijedećem odlomku:

„Izvešće o okolišu nije obuhvaćalo raspravu o sadržaju Nature 2000 jer procjenjujemo da na biološku raznolikost u Hrvatskoj neće biti većeg utjecaja. Slovenija prati pripremu područja Nature 2000 u Hrvatskoj. Kad će područje europske ekološke mreže biti uspostavljeno te kad bude određeno na razini EU, s hrvatske strane će trebati izvesti procjenu prihvatljivosti za zaštićena područja po Direktivi o staništima. Moguć je utjecaj na ribe i druge vodene organizme iz priloga 2 Direktive o staništima uslijed prekida migracijskog puta, no izgradnjom prijelaza za vodene organizme na objektu HE on će se znatno ublažiti.“

Prvo, argument da analiza utjecaja na buduća NATURA 2000 područja u Hrvatskoj nije napravljena jer je „procijenjeno“ da utjecaja neće biti predstavlja izravno kršenje odredbi Direktive o staništima i Direktive o pticama, koje takav način izrade studija utjecaja na okoliš niti priznaju niti propisuju. Upravo suprotno, obje direktive propisuju da se utjecaj zahvata mora procijeniti, te da države članice moraju osigurati zaštitu staništa i vrsta od Europskog značaja.

Drugo, prijedlog NATURA 2000 područja u Hrvatskoj postoji već niz godina², pri čemu je rijeka Sava sa svojim poplavnim područjima dio te mreže. Izrađivači studije su vrlo lako mogli, da su htjeli, provjeriti i dobiti odgovarajuće podatke sa internetskih izvora ili od službenih institucija poput Državnog zavoda za zaštitu prirode.

Studija govori i o posljedicama ako se zahvat ne provede:

„Ako plan ne bude proveden, s aspekta prirode, šumskih i poljoprivrednih površina to će biti pozitivno, budući da će te površine ostati u svojem sadašnjem stanju, odnosno netaknute. S druge strane, u slučaju da se plan ne provede, smanjuje se mogućnost za dobivanje električne energije iz obnovljivih izvora te se gubi potencijal za iskorištavanje akumulacijskoga jezera i njegove okolice u turističke i rekreacijske svrhe. Također bez provedbe plana nije moguće uspostaviti plovnost rijeke Save do Brežica.“

Argument da će se u slučaju neprovedbe zahvata „smanjiti mogućnost dobivanja električne energije iz obnovljivih izvora“ je u cijelosti lažan – električnu energiju korištenjem vodotoka, tj. obnovljivih izvora, je moguće proizvoditi i bez izgradnje akumulacijskih jezera tj. pomoću mini-elektrana koje ne pregrađuju vodotok. Argument o uspostavi plovnosti Save do Brežica je također lažan – plovnost na Savi je moguća (čak i uzvodno od Brežica) pri čemu jedino pitanje predstavlja tip plovila koji će se koristiti na određenom dijelu vodotoka. Očito je da na Savi do Brežica neće moći ploviti prekooceanski tankeri ili putnički cruiseri koji plove Dunavom. Međutim, takav vid plovila nikada nije niti bio predviđen za ovu dionicu Save.

Studija nadalje tvrdi slijedeće:

„Iste su vrlo zahtjevne i opsežne, ponajprije s vidika prirode. HE Brežice i HE Mokrice će kao zadnje HE u lancu djelovati kao regulacijska jezera, kako bi se osigurao prirodni protok kroz granični profil. Zbog toga nije bilo obrađivanih utjecaja na dnevnu dinamiku promjene protoka u RH, budući da te dinamike neće biti. Obrada OP-a nije obuhvatila teritorij RH, jer za to ne postoji odgovarajuća punomoć. Utjecaji su obrađivani na točki graničnog dijela, uz pretpostavku da se od te točke nadalje utjecaji smanjuju. Dakle, na graničnom dijelu utjecaju su najveći.“

Iz gore navedenog je evidentno da prava procjena prekograničnog utjecaja nije nikad napravljena na temelju znanstvenih činjenica i korištenjem znanstveno prihvatljivih metoda, te se iz tog razloga mora u cijelosti odbaciti.

² <http://www.natura2000.hr/>

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode
Croatian Society for Bird and Nature Protection
Gundulićeva 19a; HR-31000 Osijek; www.ptice.hr
tel: +385 31 202 796; Mobilni: +385 95 909 87 53

„Izvešće o okolišu je izrađeno u skladu sa zakonodavstvom Republike Slovenije i EU.“

„Prekogranični utjecaju su bez sumnje prihvatljivi. Zbog reguliranja protoka HE Mokrice na tzv. prirodni protok, prekogranični utjecaji na površinske vode bit će bitno manji nego na području Slovenije. Utjecaj na povećanje poplavnih valova je riješen mjerom ublažavanja: retencijski prostor uz HE Mokrice, zbog čega se sadašnje stanje u ničemu ne pogoršava. Glede transporta sedimenata (pregrada brane NEK predstavlja zadnji ponor sedimenata prije granice s Hrvatskom), utvrđeno je da je sadašnje stanje i stanje nakon izgradnje HE praktično isto.“

Gore navedene tvrdnje možemo smatrati u potpunosti netočnima. Prvo, zakonodavstvo EU propisuje da se svi utjecaji moraju obraditi na temelju pouzdanih podataka, i da se mora procijeniti da li će planirani zahvat doprinijeti pogoršanju stanja vodnog tijela (odredbe Okvirne direktive o vodama). Iz svega navedenog je potpuno jasno da će planirana izgradnja HE Brežice i HE Mokrice uzrokovati pogoršanje stanja vodnog tijela, kako u Sloveniji, tako i nizvodno u Hrvatskoj. Stoga je ovaj zahvat u cijelosti neprihvatljiv jer krši odredbe najmanje tri EU direktive (WFD, direktive o staništima i pticama).

Studija također „zaključuje“ da su prekogranični utjecaji bez sumnje prihvatljivi, iako ih ona nije uopće analizirala (npr. utjecaje na NATURA 2000 mrežu, prirodne vrijednosti RH itd).

Treće, studija tvrdi da će se izgradnjom HR Mokrice (a prije toga i HE Brežice) smanjiti opasnost od poplava. Koliko izgradnja akumulacija može doprinijeti obrani od poplava smo se nažalost lijepo uvjerali tijekom 2011. godine na Savi, te ove 2012. godine na Dravi.

ZAKLJUČAK:

Iz svega gore navedenog je očito da je dokument „Stratešku studija za državni prostorni plan za područje HE Mokrice“ **nekvalitetan i loše napravljen**, te da na odgovarajući način **ne procjenjuje prekogranični utjecaj** na prirodne i krajobrazne vrijednosti Republike Hrvatske. Stoga ovaj dokument treba u cijelosti odbaciti.

Jednako problematičan je i sam zahvat izgradnje preostale tri HE (Krško, Brežice i Mokrice) koje će svojim kumulativnim utjecajem dodatno doprinijeti degradaciji postojećeg stanja vodnog tijela, kako u Sloveniji, tako i nizvodno u Hrvatskoj. Stoga izvođenje ovih zahvata ne treba dozvoliti jer predstavljaju izravno kršenje Okvirne direktive o vodama i direktiva o zaštiti staništa i ptica.

U Osijeku, 7. prosinac 2012.

Tibor Mikuska

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode